

HORUCZI LÁSZLÓ

MEGJEGYZÉSEK A NEMISÉG ÉS AZ EGYÉN KAPCSOLATÁNAK KÉRDÉSÉHEZ

A nemiség a társadalom és az egyén életének egyik sajátos, mindig sok problémát magában foglaló jelensége, amely természetszerűleg az embereket is meglehetősen sokat foglalkoztatta. A primitív népek avatási szertartásaitól, a rómaiak nemiséghez kapcsolódó vallásos misztikus ünnepségein keresztül, napjaink „szexcentrikus” művészetéig — különösen filmművészetéig — mintegy vörös fonálként húzódik keresztül a nemiség fantáziát, szívet, észt megragadó és nagymértékben befolyásoló hatása. A nemiség még az ókorban témájává vált a filozófiának is; — Platon önálló művet szentelt ennek a kérdésnek, amely „Lakoma” címmel magyarul is megjelent. A kereszténység a középkorban a nemiséget bűnnek, a nemi ösztönt pedig alantosnak kiáltotta ki, minnek következtében a nemiségről nem illett beszélni sem, és így furcsa módon hosszú időn keresztül a civilizáció élvonalában haladó átlag európai tájékozottsága és ismerete nem érte el a primitív népek idevonatkozó ismereteinek és tudásának színvonalát sem.

A XIX. század és a XX. század nagy tudományos előrehaladása — elvetve a vallásos álszemérmeket — a tudományos kutatást kiterjesztette erre a területre is, és fellébbentve a miszticizmus fátylát a nemiségről, bebizonyította, hogy a nemiség nem bűn, hanem az emberi élet egyik természetes jelensége. Ezen túl azonban a különböző gyakran egymásnak ellentmondó tudományos elképzelések még mindig nem teremtettek megfelelő rendet a nemiséggel kapcsolatos nézetek szférájában, aminek egyik oka, hogy a nemiséget nem mint a társadalom és az egyén életének egy oldalát vizsgálták — amelyet számtalan más tényező is befolyásol —, hanem a nemiséget önmagában mindentől független önálló, gyakran mindent meghatározó jelenségként szemlélték.

A nemiség problémája az utóbbi időben társadalmi életünk több területén is felszínre került. A sort az Új Írás 1962. év végi és az 1963. év eleji számaiban lezajlott szexuáletikai vita nyitotta meg, majd ezt követte más folyóiratok hasábjain leközlött több a szexualitáshoz közvetve vagy közvetlenül kapcsolódó cikk, tanulmány. Viták zajlottak le a nemiség problémájáról a Szovjetunióban is. A lefolyt viták, ankétok felhívták a figyelmet a szexualitással kapcsolatos több fontos kérdés kidolgozásának a szükségességére.

A szexualitás kérdései a társadalom életében nem tartoznak a fő kérdésekhez, de a marxizmuson belüli az eddigieknél részletesebb kidolgozása napjaink egyik feladatává vált. Ez a dolgozat azt a célt kívánja elérni, hogy a nemiség egyén életében játszott szerepének néhány kérdését felvázolja. Az adott keretek a mélyebb tudományos fejtegetést nem teszik lehetővé és az igény, amellyel az alábbiakban a dolgozatban fellépünk: elsősorban gondolatok felvetése és néhány probléma eldöntésénél egy lehetséges, de közlőrl sem végleges álláspont kialakítása. Ebből adódóan számtalan kérdés és probléma mellőzésére és érintetlenül hagyására kényszerülünk. Így

az adott cikk keretei között nem érintjük a nemiség társadalmi helyét és jelentőségét, történeti változását, kapcsolatát a házasság, a család problémáival, a nemiséghez fűződő erkölcsi normákat, értékítéleteket stb. A dolgozatban bemutatásra kerülő főbb kérdések a következők lesznek: Először felvázoljuk a nemiség értelmezését és az egyén életében játszott szerepének főbb aspektusait, majd rátérünk a nemiség és a munkamegosztás, a nemiség és a jellem viszonyának a felvázolására, míg végül érintjük a nemiség és az életörömök problémáját.

A nemiség értelmezése és az egyén életében játszott szerepének általános jellemzése

A nemiség az ember számára két aspektusban jelentkezik. A nemiség egyrészt *biológiai jelenség*, a fajfenntartás ösztönéből fakad, annak megnyilvánulása, — másrészt pedig *társadalmi jelenség*, az emberiség fennmaradásának elengedhetetlen feltétele. A társadalmi oldal több vonatkozást foglal magában, mégpedig: az erkölcsi vonatkozást, amely normákkal, előírásokkal szabályozza a nemiséget — a pszichikai vonatkozást, amely alapvetően az érzelmi jellegű szeretet, szerelem, féltékenység tényezőket tartalmazza, — a higiéniai-egészségügyi vonatkozást, amely szintén fontos része a nemiségnek és végül misztikus, valamint tudományos vonatkozásokat, amelyek ugyancsak mindig megtalálható járuléka a nemiségnek.

A nemiség társadalmi oldalát leginkább átfogó tényező az erkölcs, amely szabályait felállítva igyekszik az összes vonatkozások szempontjait figyelembe venni.

A nemiség problémájával, mibenlétével számtalan mű foglalkozik. A nemiség lényegét illetően is igen sok meghatározás ismeretes. Ezek közül az egyik legtipikusabb a „Személyiségzavarok gyermekkorban” c. mű szerzőinek a meghatározása.

„Az ember életében a nemiség (szexualitás) adott biológiai (anatómiai, fiziológiai, ezen belül reflexológiai) talajon a nemeknek az egyedi fejlődés folyamán kibontakozó elkülönülése és egyben egymás iránti vonzalma, ezen belül két ember kapcsolatának bizonyos formája, ill. annak lehetősége. Így értelmezve a szexuális élet az emberi létnek elengedhetetlen része, sőt feltétele; enélkül nincs folyamatos emberi létezés. Amennyire döntő objektív fontosságú ez az alapján biológiai mozgásforma az egész emberi faj létezésére, ugyanolyan fontosságú és jelentőségű objektíve és szubjektíve egyaránt az egyedi fejlődés folyamán a már nemcsak biológiai, hanem biológiai és társadalmi egybeszővődött jellegűvé alakult komplex mozgásforma az egyedi ember életében is. A nemiségnek alig felmérhető hatása van mind a vegetatív (szomatikus) életében, mind az érzelmi szférában, mind az értelmi jellegű tudatszférában. A vegetatív (szomatikus) szférában megfelelő anatómiai adottságokra támaszkodó neuro-endokrin rendszer, valamint a belső és a külső nemiszervek fiziológiás működése elengedhetetlen feltétele ugyanis a *normális* testi-szervezeti, érzelmi, sőt értelmi (szellemi) jellegű működésnek is. Az érzelmi és értelmi szférák bekapcsolódása a pszichológiai jellegű »szerelem« útján, az egyébként fiziológiás szexuális életfolyamatokba, az embert túlemeli a szűk értelemben vett fiziológiás jellegű párválasztáson és az így kialakuló családi életen át a nemiség beleszól az általános társadalmi életbe is.”¹

A fentebbi meghatározás tipikusságát mindenekelőtt az adja, hogy a nemiséget döntően, mint biológiai ténytet kezeli és a szerepét is ebből a szempontból taglalja, így a társadalmi vonatkozások bizonyos mértékig háttérbe szorulnak. Ennek ellenére a meghatározást, különösen abból a szempontból, hogy orvosi oldalról történik

¹ Gegesi-Kiss P. — Lieberman L.: Személyiségzavarok gyermekkorban. Bp. 1965, 388. old.

az indítás, elfogadhatjuk tudományos meghatározásnak. A meghatározás ugyanis mentes a máshelyütt oly gyakori egyoldalúságoktól, torzításoktól, és a szexualitást elsősorban mint az egyén életének egyik jelentős tényezőjét ábrázolja. Ezt az teszi érthetővé, hogy az egész probléma az idézett mű szerzőinél, részét képezi a gyermekek fejlődésében megtalálható személyiség-zavarokat kiváltó tényezőknek.

A nemiség értelmezésének és az egyén életében játszott szerepének sajátos és valódi hatását messzemenően eltúlzó felfogásával találkozunk a freudizmusnál. A freudizmus a szexualitásnak központi helyet tulajdonít az egyén életében és végső soron még a létfenntartás ösztönét is a fajfenntartás ösztönéből vezeti le. Freud az ún. pánszexuális elméletet teremt meg, amely szerint a szexualitás a *libidó* az ember egész életén keresztülvonul és alapvetően meghatározza az ember életét. Ha a libidót elfojtjuk és nem engedjük kielégíteni, rendkívül káros következményeket von magával. A freudizmus idevonatkozó torzításáról Nyíró Gyula: „Psychiatria” c. könyvében a következő összefoglaló jellemzést találjuk:

„A fajfenntartási ösztön, mint életösztön, mint libidó az egyénnel születik, és születésével kapcsolatosan már bizonyos értelemben meg is nyilvánul. Freudék a szexuális ösztön fejlődésének orális, anális és genitális szakait különböztetik meg, s már a szopásban, majd a székelésben, s a széklet visszatartásában erotikus, szexuális jelleget vélnek megállapítani. Majd e szakok után az autoerotizmus, a narcizmus-szaka, később a szülők felé irányított libidó-szak az Oedipus-szak, még később a homo-, majd heterosexuális szak alakul ki. Azáltal, hogy mindezekből a fejlődésileg feltételezett szakokból származó vágyait szabadon nem élheti ki, hanem azt a társadalom tiltó szabályai következtében el kell folytatnia, adva van az elmebetegségeknek és neurózisoknak alapja. Ezek szerint tehát a neurózisok és psychosisok egyaránt gyermekkori elfojtott szexuális traumákra vezethetők vissza.”¹

Freud nézeteinek az elemzését nem tartjuk feladatunknak, hisz az alapvetően a pszichiátria körébe tartozik, — másrészt erre a feladatra azért sem vállalkozhatunk, mert a freudi felfogással kapcsolatos irodalom oly széles, hogy szinte áttekinthetetlen, — csupán azt kívánjuk megjegyezni, hogy bármennyire is túlzóak, szélsőségesek és végső soron hamisak Freudnak az idevonatkozó nézetei, mégis érdeműl kell elismernünk, hogy ő volt az első, aki az álszent katolikus felfogással szemben, biológiai-fiziológiai vonatkozásban, először merete kimondani, hogy a nemiség az egyik lényeges tényező a személyiség fejlődésében — különösen pedig a torzulásokban, félresiklásokban és hogy nemcsak a felnőttkorban a nemiérettség idején játszik szerepet, hanem szinte az egyén egész életén át megtalálható hatása. Más egyéb tényezők mellett Freud hatásának a következménye, hogy ma már többé-kevésbé elsősorban az orvostudomány számára sikerült tisztázni a nemiség hatásának alakulását az egyén életében és a személyiség fejlődésében. A személyiség fejlődésén keresztül a nemiség szerepe és hatása az egyéni élet minden szakaszában nyomon követhető. A nemiség nem az egyetlen és nem is a legfőbb tényező a személyiség fejlődésében, a személyiség fejlődése, változása mindig több tényező hatásának az eredménye és ezen tényezők rendjében a nemiség — ha nem is a döntő tényezők sorában helyezkedik el de egyike a lényeges tényezőknek.

A nemiség szerepét és hatását illetően az egyes aktuális személyiségeknél eltérések lehetségesek. A jelentős eltérések ellenére is kimutatható azonban egy általános-értvényű törvényszerűség, amely a legtöbb egyén életében hasonlóan jut érvényre, és amely a személyiség életkorától függ általában. Ez az életkortól függő általános-törvényszerűség lehetővé teszi a sexualitás személyiségfejlődésben játszott szerepének

¹ Nyíró Gyula: Psychiatria. Egyetemi tankönyv. Bp. 1961. 123. old.

a periodizálását. A szokványos felsorolás négy fő periódust különböztet meg: mégpedig, a gyermekkori, az ifjúkori, felnőttkori és az öregkori sexualitás szakaszát. A valóságban azonban ennél sokkal több egymástól eltérő periódus figyelhető meg. A már idézett: Személyiségzavarok gyermekkorban c. mű szerzői a gyermekkori sexualitás területén belül is több periódus meglétét állítják fel. Véleményünk szerint ezt a felosztást, ha bizonyos fenntartásokkal is, de elfogadhatjuk. Ez a felosztás a következő szakaszokból áll:

Az első szakasz a gyermek születésétől kb. 3. életévig tart. Ebben a fejlődési szakaszban, a külvilág hatása a gyermek számára a „nekem rossz” illetve „nekem jó” vegetatív állapotokban jut kifejezésre. A nekem jó, illetve nekem rossz állapot később differenciálódik és bizonyos testrészekhez, testtájakhoz kapcsolódik, ami tudatosul az egyedben is. „Csak eközben alakul ki a *genitáliához*, mint *«testtájához»* *szervezetten kapcsolódó* speciális «jóérzés», ami az észrevevésben és az emlékezésben is bizonyos fokban már elkülönülten levált az általában-létezésben fel-feltűnő általános össz-szervezeti nem pontosan körülhatárolt és meghatározott vegetatív «nekem jó» állapotokról.”¹

A második szakasz a 3., 4. élet éveket foglalja magában. Erre jellemző, hogy a gyermek érdeklődni kezd a külvilág iránt, mintegy játékszerűen felfedezi a külvilágot, de egyben saját testét is, és általában tájékozódó jellegű felfedezéseket tesz. „E tájékozódó felfedezések során — hacsak nem gátolják mesterségesen külső körülmények — felfedezi és megnevezi saját genitáliáit is. *Természetes elfogulatlansággal* ezen a területen is a fentiek szerinti «játékkal» tájékozódni, tapasztalogni kezd. *Ekkor alakul ki «a primitív kezdeti onánia» első frázisa.*”²

Normális körülmények közepette ez a kezdeti onánia nem rejt magában semmiféle veszélyt, ugyanis egybeolvad más egyéb inger okozta izgalommal, azokkal együtt oldódik is, de ha valamilyen körülmény folytán, a gyermek figyelme és tevékenysége túlságosan a nemiszerveihez kapcsolódik, „akkor a gyermek egyébként szinte teljesen szabadon lebegő, hullámzó figyelme a nemkívánatos ingerek és a nemkívánatos «emlékezés» hatására mintegy tartamszerűen a genitáliához kötődő érzékletekre, az ezekből fakadó érzés-érzelem kvalitásokra és az ezeken alapuló igényekre irányul”.³ Ez pedig a személyiség egységének a megbomlását vonja maga után és kialakíthat a gyermeknél nagyon nehezen leküzdhető káros és rossz szokásokat, nem utolsósorban súlyos fejlődési zavarokat és a kezdeti onánia ezzel káros méreteket ölt.

A harmadik fejlődési periódus, az 5., 6. élet éveket jelentő szakasz, jellemzői között megtalálható a világ dolgai iránti érdeklődés fokozódása és ezáltal a világ további kiszélesedése. Ha ebben a korban bármilyen formából eredő, a gyermek számára nem kedvező hatás a gyermek figyelmét túlságosan a genitáliákra irányítja, szinte kiszámíthatatlan károkat okoz a gyermek személyiség fejlődésében. Ugyanis „*a szexuális inger okozta izgalom feszültsége vonatkozó igény, éhség a szervezetben és az aktuális személyiségben mintegy permanensé válik.* Ez más szavakkal azt is jelenti, hogy az *egybefonódó általános testi és érzelmi jóérzés (eufória) igénye specifikus élményanyaghoz: az életkorhoz képest túl korai genitális eredetű inger-izgalom-oldás-válasz anyaghoz kötődik, majd tartamszerűen rögzül is*”. Ez pedig azért káros, mert egyrészt az egyén egyre nagyobb és nagyobb energiát felhasználva igyekszik ilyen élményekhez és ingerekhez eljutni. „Másképp ezek, a kialakult feltételes reflex-

¹ Gegesi-Kiss P., Liebermann: Személyiségzavarok gyermekkorban. Bp. 1965, 391. o.

² Idézett mű. 393. old.

³ Idézett mű. 393. old.

folyamatok közbejöttével kiszorítanak más, olyan ingereket az érvényesülés lehetőségéből, a megfelelő reflex-folyamatba bekapcsolásból, amelyek által az okozott izgalmak-oidások az adott életkorban a személyiség fejlődéséhez szükségesek lennének.”¹

A következő negyedik fejlődési szakasz a 7—8 életévek táján jelentkezik. Ezt a korszakot „a vehemens” mozgásigény jellemzi és az ingerek a jó és a rossz érzés is ehhez kapcsolódik. A nemiség bizonyos mértékig háttérbe szorul. „*A testi jóérzés állapota a személyiség egész közérzetére (általános eufória) szóródik szét, s a kifejezetten szexuális színezetű inger-izgalom-oldás anyag háttérbe szorul még akkor is, ha időszakosan esetleges kiváltó ingerek következtében, egyszer, — egyszer intenzív szerepet is kap.*”²

Az ötödik fejlődési szakasz, amelyet a prepubertás névvel szokás jelölni, a 10. és 12. életévekre esik. Ebben az időszakban az érzelmi feszültség fokozódása és ezzel együtt a túlzott aktivitás és bizonyos agresszivitás figyelhető meg. A nemiség iránt az érdeklődés nem túl jelentős, erre a szakaszra is a megelőző fejlődési szakasz jegyei a többé-kevésbé jellemzőek. Eltérő lehet ettől a traumatikus élményanyag kiváltotta hatás és ennek a következménye.

A hatodik fejlődési szakasz a 12, 14. évekre eső pubertás korszaka, mint minden vonatkozásban itt is jelentős változásokat hoz. Ez a kor a hihetetlenül gyors változások korszaka és jellemző, hogy a „pubertás életkorában levő fiatal nagyfokú érzelmi labilitása és vehemens nem pontosan irányuló szexuális igényei miatt igen magas feszültség (tónus) állapotában él. Más vonatkozásban pedig a neuró-hormonális érés következtében a pubertásban levő fiatalok érdeklődésében központi helyet foglal el minden a szexualitással kapcsolatos manifesztáció, annak testi és érzelmi vonatkozásai egyaránt.”¹

Ez a korszak több vonatkozásban is veszélyes az egyén személyiségfejlődésére. A pubertáskorban a legsérülékenyebb a személyiség és az ebben a korban ért kedvezőtlen hatások az egész életre kihathatnak. Ebben a korban legfogékonyabb az egyén a homoszexuális eltorzulásokra is. A szexuális ingerek rendkívül erősek, de mivel az egyén nem tud a külvilággal megfelelő kapcsolatot tetemteni semmilyen vonatkozásban, így a nemiség vonatkozásában sem, befelé fordul és kialakul a pubertáskori onánia. A pubertáskori onánia egy bizonyos idő után megszűnhet — végső soron a normális szexuális élet szünteti meg — de nagyon sok esetben még a felnőtt korban is megmarad és számtalan káros következményt von magával. Gátolhatja a normális nemi életet, amelyen belül nem, vagy csak kevésbé kap kielégülést az egyén, kisebbrendűségi érzést és komplexusokat válthat ki, bizonyos külső közvélemény hatására párosulhat büntudattal, önmegvetéssel és így elvezethet neurózisokhoz is.

A pubertás korával lezárul a gyermek fejlődése és bekövetkezik a nemi érettség ideje, amikor biológiailag a fiatal már rendelkezik a nemiélet feltételeivel, de társadalmilag még nem.

A 18. életévig, tehát a társadalmi érés idejéig a nemi érdeklődés változatlanul nagy. A többség eddig az ideig nem él nemiéletet, de a fiatalok egy része már rendszeres nemi életet folytat, az onánia viszont a többségnél megtalálható.

A 18. életév utáni és a későbbi felnőttkori szexualitás periódusainak felállítása már bizonyos nehézségeket von magával. A problémák többek között abból adódnak, hogy a felnőttkori szexualitás óriási eltéréseket mutat az egyes konkrét egyéneknél,

¹ Idézett mű, 395. old.

² Idézett mű, 396. old.

¹ Idézett mű, 397. old.

másrészt eltérés figyelhető meg a férfiaknál és a nőknél is. Az egyedeknél megfigyelhető eltérés oka adódhat alkati jellegű különbségekből, de ezen túl elsősorban az életmód és az életkörülmények játszanak szerepet ebben a vonatkozásban. A nemek közötti eltérés már a pubertás idejében jelentkezik; a nők nemi érettsége előbb következik be, mint a férfiaké és a nemi érettség után rendszeresen jelentkező menstruáció, mind biológiai, mind pszichikai oldalról jelentősen befolyásolja az aktuális női személyiséget. A felnőttkori sexualitás periódusainak a felállítását megnehezítő körülményként kezelendő az a tény is, hogy bár a sexualitás irodalma igen gazdag az egyes szakaszok részletes kidolgozásával még adóssak az idekapcsolódó tudományágak. A további bemutatásra kerülő periodizáció részben a közfelfogásból, részben pedig a problémakörrel kapcsolatban álló szakemberek (orvosok-jogászok) egyéni véleményéből kiindulva, minden végleges és teljességi igényt kizárva — a következő formában képzelhető el.

A 18—24. életévig terjedő időszak alatt indul meg általában a rendszeres nemi életre való áttérés. Ha a fiatal ebben az időben nem tud bekapcsolódni a normális nemi életbe, vagy az onánia nem szűnik meg, akkor ebből súlyos zavarok adódhatnak. Jellemző erre az időszakra is a nemiség iránti intenzív érdeklődés. A beszédtéma jelentős mértékben a nemiséghez kapcsolódik. A fiatalok igen sokat megtesznek gyakran áldozatokat is hoznak a nemi kielégülésért. Ebben az időszakban jelentős mértékben beleszól a nemiség problémáiba az erkölcs. A napjainkban ható különböző idevonatkozó és eltérő erkölcsi elvek — különösen a vallás-erkölcs — okozhatnak pszichikai konfliktusokat. Ennél a szakasznál szokott kialakulni az úgynevezett „szexcentrikus” szemléletmód, amely a szexuális problémákat túlságosan előtérbe állítja az egyén életében és ezáltal nagy mennyiségű energiát és figyelmet köt le, illetve von el más területekről, minek következtében a személyiséget egyoldalúvá, gyakran deformálttá torzítja. Jelentős szerepet játszik a nemiség egészének az alakulásában ezen idő alatt a szűkebb és tágabb társadalmi környezet és a baráti kör.

A 25. életévtől számíthatjuk a felnőtt rendszeres nemiélet korszakát. Ezen korszak normális nemiségét, tehát a felnőttkori nemiséget a már idézett mű szerzői következőképpen jellemzik.

„A nemiség egészséges fejlődése folyamán az érett, egészséges *«felnöttséget»* az jellemzi, a szexuális fejlődések tehát az a csúcsa, hogy a biológiai a fiziológiai és a pszichés igény egybe szövedése indítja, sőt szabja meg a személyiség-struktúra dinamiáján belül a nemiség megnyilvánulását, az indító és érvényesülő tendenciák irányát és milyenségét. Az ilyen egységessé vált emberi igény heteroírányú kielégítése okoz szexuális orgazmust, katarziszerűen extázist olyan módon, hogy utána örömboldogságérzés marad. Beteljesedik a sexualitás, ha az ilyen tendencia indította szexuális aktus eredménye graviditás lesz. Azt a nő örömmel, boldogan hordja, a férfi pedig örömmel, boldogan segíti és körülveszi a nőt és a született gyermeket a *«családi életben belül»*. A nemiség szempontjából beteljesedett emberi életben ilyen «emlékek» gazdagítják az «emlékezés-felejtés» működéssel az emlékvilágot.”¹

A kb. 25. életévtől számítható felnőttkori sexualitás is több fejlődési szakaszt foglal magában. Az egyedek közötti lényeges eltérések megnehezítik ezen időszak felosztását. A tapasztalat azt mutatja, hogy a felnőttkori sexualitás első fázisa a 25—31. életévekig tart, amelyet a nemi ösztön jelentős intenzitása jellemez, majd ezt követi a 31—39. évekig terjedő viszonylagos intenzitáscsökkenés, míg a 39—40-es években újból bizonyos „fellángolás” következik be. Ez a fellángolás a 40-es években fokozatosan tompul és a nőknél a klimaxal gyakorlatilag megszűnik. A férfiaknál

¹ Idézett mű, 399. old.

is csökkenő a tendencia általában, kivéve ezalól bizonyos egyéneknél az öregkorban is fellépő intenzitás fokozódást.

A felnőttkori szexualitás szakaszaiban, a nemiség hatása többé-kevésbé meg-
egyezik a nemi ösztön intenzitásával. Akiknél a nemi ösztön intenzitása erős, azok
életében jelentősebb szerepet játszik a szexualitás, többet foglalnak ilyen jellegű
problémákkal, mint azok, akiknél a nemi ösztön kevésbé erős. A biológusok, pszi-
chiaterok és etikusok többsége megegyezik abban, hogy a szervezet normális, biológiai
és fiziológiai működéséhez szükséges a rendezett nemi élet. A házasságon belül ren-
dezett nemi életet élő felnőtt számára a szexualitás része a normális házassági családi
életnek és mivel normálisan természetes, nem játszik különösebb szerepet. A szexu-
alitás hatása és szerepe az egyén számára akkor fokozódik illetve válik jelentőssé,
ha bizonyos problémák vetődnek fel a szexualitással. A problémákhoz tartozónak
tekinthetjük azt az esetet, amikor a nemi élet szükségessége fennáll, de a lehetősége
nincs biztosítva, ebben az esetben már az egyének hajlandók igen sokat vállalni a szexu-
ális kielégülésért. Ugyancsak a szexualitás szerepét nagyban felfokozó problematikus
esetnek tekinthető a „túlsexuális”, amely lehet alkati, vagy a környezeti, (életmód
stb.) hatására kialakított, és amely végsősoron azt eredményezi, hogy az egyén számá-
ra a döntő kérdés, amelynek mindent alárendel a szexualitás lesz. Végül szintén
problemátikus illetve már az abnormis szexualitáshoz tartozik az elferdült nemi
hajlam (homosexualitás stb.), amely ugyancsak azt eredményezheti, hogy a szemé-
lyiség számára a fő kérdés a nemi élet lesz. A fentebb elmondottak alapján tehát
összegzésképpen leszögezhetjük, a rendezett normális szexualitás feltétele az ember
normális életének és ebben az esetben nem játszik fontos szerepet, de az abnormis,
problemátikus szexualitás könnyen válhat az egyént elsősorban meghatározó befolyáso-
zó tényezővé.

A nemiség hatása és szerepe az egyén életében nagyon sok területen megnyíl-
vánul. A következőkben néhány fontosabb vonatkozást kiemelünk és ezen keresztül
próbáljuk bemutatni a nemiség hatását az egyén életére.

Nemiség és munkamegosztás

A nemiség mint biológiai tény, bizonyos keretek között determinálja az egyén
helyét a társadalmi munkamegosztásban. Vannak munkakörök, amelyeket túl-
nyomóan nők töltenek be és fordítva is olyan munkafeladatok, amelyeket férfiak
látnak el elsősorban. Az olyan munkakör, amelyet kizárólag csak férfiak vagy nők
láthatnak el, viszonylag kevés, de történetileg voltak időszakok, amikor élesen és
jelentős mértékben elkülönült egymástól a két nem munkavégzése és a munkavégzés
nem jelentéktelen hányada szigorúan csak az egyik nem számára volt hozzáférhető.¹

Az egyén személyi tulajdonságainak a milyenségében és tehetségének a munkán
keresztül történő kibontakozásában a nemiség napjainkban is szerepet játszik.
A két nem számára az érvényesülés lehetőségei ma sem azonosak. Ez kis mértékben
objektív biológiai adottságokból következik, sokkal nagyobb mértékben pedig
történeti örökségből és rossz tradíciókból. Az adott probléma érinti a férfi, női
egyenjogúság kérdését is, de nem azonos azzal. A férfi-női egyenjogúság megbomlása
gazdasági indítású és innen terjed ki a politika, a közélet, a család és más egyéb te-
rületekre is.²

¹ Vö.: Bodrogi Tibor: Társadalmak születése. Bp. 1962, 6—10. old.

² Vö.: Kovács Judit: Utazás a női egyenjogúság körül. Bp. 1962, 74—116. old.

A gazdasági okokból eredő (magántulajdon) egyenlőtlenség a későbbiek során bizonyos mértékig összefonódott a két nem közötti biológiai különbségekből fakadó adottságokkal és ez az összefonódás egyrészt nehezíti az egyenjogúság maradéktalan és racionális megvalósítását — mert gyakran figyelmen kívül hagyják az objektíve meglévő biológiai különbségeket is —, másrészt pedig a két nemnél szükségképpen leglévő különböző adottságok feltárása és tisztázása elé is akadályokat gördít.

A társadalom termelési technikájának a fejlődésével — teljes gépesítés és automatizálás — gyakorlatilag a társadalom életének nem lesz olyan területe, ahol a nők ne tudnának a férfiakkal egyenrangú és egyenértékű munkát végezni, mégis a nemiségük — értve ez alatt a nőnek a férfitől eltérő biológiai és pszichikai vonásait — befolyásolja majd a termelésben és a társadalom életében elfoglalt helyüket.

A két nem társadalmi tevékenységének — elsősorban a termelőtevékenységnek — az az éles polarizálása, ami a magántulajdonon alapuló osztálytársadalmat jellemezte, szükségképpen megszűnik, de a nemiségük és az ebből fakadó adottságaik az embereket meghatározott jellegű és formájú munkaterületek irányába determinálják még a kommunizmusban is. Ennek látszólag ellentmond az a tétel, amely szerint a kommunizmus egy magasabb fejlettségi fokán, az egyének sokoldalú fejlettségük következtében nem lesznek egész életükön keresztül egy foglalkozáshoz kötve, hanem változtathatják és változtatják is foglalkozásukat.

Ez a tétel csak akkor mond a fentieknek ellent, ha feltételezzük, hogy a kommunizmus egy magasabb fejlettségi fokán a társadalmi munkamegosztás teljesen megszűnik. A munkamegosztásnak megszűnnek azok a válfajai, amelyek a magántulajdonból az osztálytársadalomból, a termelési technika történetileg meghatározott fejlettségi fokából adódnak, de nem szűnik meg általában és teljesen, esetleg egyszerűsödik. Idevonatkozólag egyetértünk Fukász György nézeteivel, aki a „Munka filozófiája” c. művében egy egész fejezetten keresztül a különböző nézetek analizálása alapján jut el a következő álláspontra:

„A társadalomnak a tőkés termelési módról a kommunista termelési módra történő átmenetével nem a munkamegosztás mint olyan, hanem annak tőkés megjelenési formája szűnik meg. *Megszűnik a társadalmi munkamegosztásnak az embert megnyomorító jellege. A munkamegosztás mint társadalmi munkamegosztás a kommunizmusban is létezik, legmagasabb fokát éri el, jellege alapvetően megváltozik, minthogy elveszti az embert megnyomorító jellegét.*”¹

Véleményünk szerint a munkamegosztásnak a következő formái fennmaradnak a kommunizmusban is: Alapvető válfaja lesz a munkamegosztásnak a *közvetlen termelőtevékenység*, amely magában foglalja a tervezési, továbbfejlesztési és karbantartási feladatokat is. Ebből fakad a *társadalom szervezési, vezetési, igazgatási funkció* is, amely szintén egy területe lesz a munkamegosztásnak. De feltétlen viszonylagos önállósággal rendelkező munkamegosztási területté válik az *elosztási és közszolgáltatási funkció* is. Megmarad viszonylag önálló munkamegosztási területnek az emberek *biológiai és pszichikai karbantartása*, amelyhez többek között a gyógyítás, a betegség megelőzés, a sport, az üdültetés, a művészet, a szórakozás tartoznak majd. Végül a *nevelés, az oktatás, a képzés* is a munkamegosztás egy területe lesz. A munkamegosztásnak ezek a területei egymástól nem különülnek majd el mereven, sőt sok területen átfolynak, átmennek egymásba. Egyrészt átmennek egymásba azért, hogy a munka különböző területei mind a termelés körül sűrűsödnek, abból adódnak, másrészt azért, hogy a termelés, igazgatás, oktatás, közszolgáltatás, stb. annyira gépesítve lesz automatikus és elektronikus, működési elveiket tekintve többé-kevésbé azonos

¹ Fukász György: A munka filozófiája, Kossuth, 1965. 332. old.

vagy egységes, gépekkel, (— amelyek ugyanakkor elvégezhetnek különböző irányú és jellegű feladatokat is —) hogy a kommunizmusban a sokoldalúan fejlett és kvalifikált egyén számára a társadalmi munkamegosztás területei nem jelentenek áthághatatlan akadályt és nem kötik egész életén keresztül egy foglalkozási ághoz. Ezen belül azonban fennáll az egyén különleges specializálódásának a lehetősége és szükségessége is, ugyanis az egyenlőség elve nem vonatkozik sem az emberek tehetségére, sem pedig hajlamaira, érdeklődésére, és a tehetség, az adottságok kibontakoztatása csak egy bizonyos irányú specializálódásban realizálható.

Az elmondottak tehát következtetni engednek arra, hogy a munkamegosztás — teljesen más jelleggel ugyan, mint a kapitalizmusban — de fennmarad a kommunizmusban is. A munkamegosztás egy bizonyos formájának a fennmaradása szükséges azért is, mert az emberiség két különböző nemből a férfiből és nőből áll. Ha pedig, mint ezt a marxizmus tanítja, egyidőben az emberré válással — az első munkamegosztást éppen a nemiség eredményezte, azaz szükségképpen következett az emberiség kétneműségéből, akkor mindaddig, amíg az emberiség férfiből és nőből áll — tehát a társadalom fennállásáig — a munkamegosztás ilyen jellegű és eredetű formájának fenn kell állnia. A nemiségből adódó egyáltalán nem merev és áthághatatlan polarizáció a munkában a férfi és a nő között, részben az évezredes biológiai és pszichés fejlődés következtében, részben pedig az eleve meglévő nemi adottságokból kifolyólag valamilyen formában tehát a jövőben is fenn fog állni. Minden valószínűség szerint a férfiak inkább a közvetlen termelési és igazgatási területeken, a nők pedig az ember biológiai és pszichikai karbantartási és a nevelési képzési feladatok ellátása területein dolgoznak majd. Ez abból is adódik, hogy a férfiak és *a nők személyiségjegyei ugyan alapvetően egyeznek és nincs lényeges eltérés köztük*, de olyan eltérés, hogy például a férfiak gondolkodásában és tevékenységében a racionális és emocionális tényezők viszonyában az emocionális érzelmi tényezők kevésbé játszanak szerepet, mint a nők gondolkodásában és tevékenységében, vitathatatlanul fennáll. Ez részben következménye az évezredes eltérő életkörülmények közepette végbement fejlődésnek, részben viszont az eleve meglévő biológiai adottságoknak. Ez az álláspont — tehát hogy a férfiak és a nők között vannak eltérő vonások — egyáltalán nem azonos azzal az állásponttal, amely az „örök nőről” és az „örök férfiről” beszél. Ugyanis ezen utóbbi tétel hívei azt vallják, hogy a férfi és a nő között örök áthághatatlan különbségek találhatók, amelyek mindig fennálltak és amelyek lényegbe vágóak. Ez a vélemény egyébként az osztálytársadalmak létrejöttével, alakult ki, amikor a nőt nem is vették ember számba, és a férfiak (Platon) hálát adtak az isteneknek, hogy nem nőnek születtek.

Mind a férfi, mind a nő a lényeges ismérveiket tekintve megegyeznek, mert az a legfőbb sajátosságuk, hogy emberek. A fennálló különbségek nem lényegbe vágóak, a nemiségükből fakadnak — de fennállásukat letagadni lehetetlen, ugyanis több bizonyíték támasztja alá a férfi és a nő között bizonyos különbségek objektivitását.

A valóságnak a struktúra és a funkció egységére vonatkozó törvényszerűsége érvényes ebben a relációban, tehát a férfire és a nőre vonatkozóan is. Struktúra felépítés tekintetében a nő teste-szervezete nemcsak abban különbözik a férfétől, hogy más jellegűek a nemiszervei, hanem abban is, hogy bizonyos mértékig eltérő a csontrendszer felépítése, az izomzat elosztása, a zsírszövetek lerakódásának a területe, terhesség idején a biológia és a pszichés mechanizmus működése és nem utolsósorban a koponya nagysága, alkata is eltér a férfétől. Ha eltérés van a struktúrában, eltérésnek kell lennie a funkcióban, a mechanizmusban is. Ez az eltérés egyébként a fejlettebb állatoknál is megtalálható a hím és a nőstény között, ahol nem voltak deformáló társadalmi tényezők, és nem szabad elfelednünk, hogy az embert döntő mér-

tékben bármennyire is társadalmi tényezők determinálják, a megszüntetve megőrzés dialektikus törvényszerűségének érvényessége és hatása következtében az ember megőrzött, (biológiai sága révén), az állatvilágban kialakult jellemzőket, így többek között *kéneműségét és az ebből fakadó különbségeket is*. Hogy ez a megőrzés milyen fokú és mértékű, ezt illetően nagyon különböznek az elképzelések, mert pl.: „Szerelmi élet az állatvilágban” c. könyv szerzője Herbert Wendt, egy vonatkozásban a nemi eltévelyedések vonatkozásában a következőket mondja:

„A rendelkezésre álló megfigyelési anyag szerint, tehát a magasabbrendű állatoknál már mindaz létezik, amit az elmeorvosok az eltévelyedések és a perverzítások sötét szobájába utasítanak: az önkielégítés, a homoszexualitás, a legkülönbözőbb testi érintkezések, fájdalmas ingerek, idegen és külső szexuális objektum választása révén történő kielégülés.”¹

Igaz, hogy a szerző véleménye szerint ez döntően a mesterséges környezet hatása az állatokra, de az azonosság bizonyos jellemvonások fennállásában az embernél és az állatnál vitathatatlan és véleményük szerint egy ilyen megegyezés azonosság, hogy a két nemnél, mind az állatoknál, mind az embereknél található eltérő sajátos a nemiséggel kapcsolatos vonások, adottságok. A férfi és nő közötti nemiségükből fakadó eltérés egyik jellegzetessége, mint említettük, a nőnél az emocionális motivációk nagyobb intenzitása a tevékenységben. Ebből adódóan a nők jobban vonzódnak olyan munkafeladatok felé, ahol ezt kiélhetik, továbbá az olyan feladatokat jobban el is tudják látni, mint a férfiak. Így pl. a pedagógiából közismert tény, hogy a nevelés és a képzés különösen a csecsemő és a gyermek nevelés eredményessége megköveteli az érzelmi kötődést, anélkül el sem képzelhető normálisan, és ezt elsősorban, de természetesen nem kizárólag történetileg a nők látták el és a minden valószínűség szerint jövőben is ők fogják ellátni.

A nők látják el ugyancsak zömében a biológiai és pszichikai karbantartás bizonyos feladatait is (pl. betegápolás, stb.), mert itt is szükségesebb az érzelmi tényezők megléte, mint pl. a termelésben, vagy a gépek karbantartásában, stb.

Az a tény, hogy a munkamegosztásnak lesznek olyan területei, amelyeket elsősorban a nők, vagy a férfiak látnak majd el, az egyáltalán nem jelent privilégiumot, vagy kiváltságot az egyik nem számára sem, de különösen nem jelent alacsonyabb, vagy magasabbrendűséget, ugyanis a férfi és nő esetében az ember jellegükből adódóan a megegyező vonások dominálnak, így mind a férfiak, mind a nők képesek ellátni minden lényeges, a társadalmi munkamegosztásból fakadó feladatot, másrészt pedig a mégis meglévő különbségek kölcsönösen kiegészítik egymást a társadalmi tevékenységben és így össztársadalmilag magasabb vagy alacsonyabbrendű hasznosabb vagy kevésbé hasznos nemről beszélni nemcsak antidiáktikus, hanem értelmetlen is.

Vannak olyan nézetek, amelyek a férfi és nő közötti különbségeket csak társadalmi-történeti tényezőkből magyarázzák és mindent, ami specifikusan női vagy férfi jellegzetesség, szeretnének a társadalmi-történeti fejlődésből levezetni. Igaz, hogy a politikai, közéleti, erkölcsi és még a családi életben is meglévő megkülönböztetés a társadalmi-történeti fejlődésnek a következménye, de a biológiai és ezen az alapon bizonyos pszichikai különbségek megléte független a társadalmi, történeti fejlődéstől, mert ez a különbség már fennállt az ember állati ősnél is.

Ha elfogadnánk is, hogy az összes biológiai és pszichikai különbségek mind társadalmi-történeti eredetűek, és egyszer majd meg fognak szűnni, akkor ehhez

¹ Herbert Wendt: Szerelmi élet az állatvilágban, Gondolat, 1965. 268. old.

a megszűnéshez oly hosszú időre van szükség, hogy belátható időn belül ez a folyamat nem következik be, és így az emberek nemisége hosszú időn keresztül befolyásolja a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helyüket.

A szexualitás és a jellem néhány vonatkozása

Az ember személyiségét és az ebből fakadó jellemét komplexen és sokoldalúan meghatározó tényezők egyike, a nemisége. A megelőző részekben amikor a nemiség szerepét az egyén életében általában és a személyiség-fejlődés szakaszaiban elfoglalt helyét felvázoltuk, közvetve történt utalás a szexualitás szerepére a jellemalakulásban is. A következőkben a szexualitás és jellem viszonyában csak néhány vonatkozást emelünk ki, megjegyezve azt, hogy itt sokkal több vonatkozás is fennáll és hogy a felvázolandó vonatkozások is gazdagabbak, sokoldalúbbak a valóságban, mint az itt következő jellemzésük.

A nemiség és a jellem kapcsolatában sajátos pozíciót tölt be a *nemi önmegtartóztatás, a nemi aszkézis, a nemi szüzesség*. Hosszú időre visszamenve az emberiség történetében azt látjuk, hogy a legtöbb népnél az osztálytársadalom kialakulása után a papi vallási kaszt tagjainál megtalálható egy olyan réteg, amely a normális nemi-életől lemondott, és a nemi önmegtartóztatást, a szüzességet választotta, illetve kényszerült ilyen életet élni. Ez az állapot nemcsak a katolikus vallásnál figyelhető meg, hanem mint Leopold Lajos: „A presztizs” c. művében leírja: „Szűzek a patagon varázslók, szűzek a tlinkit sámánok. Ős-Mexikó és Ős-Peru papnői szűzen áldoztak a Napnak csakúgy, mint a régi Perzsia Nap-imádó apácái. Észak-Európa őskorából Strabó beszél a nőkerülő trákokról, akiket nemi tisztaságuk miatt szenteknek tartottak, Pomponius Mela említi az Atlanti-Óceán szigetlakó 9 örök szűzét. Görögországban számos helyen szüzesség ékesítette a papnői rendet. Rómában a Veszta-szűzek 30 esztendeig szeplőtlenséget fogadnak, Tibetben és Ceylon szigetén, Kínában nőfienek Buddha papjai.”¹

A vallási kasztoknál fellelhető szüzesség több tényező hatásának az együttes eredménye. Szerepet játszik ebben az a tény is, hogy a háborúskodások a férfiak egy részét mindig elpusztították és így a nők kényszerültek a „szüzességre”, vagy mint a kereszténységénél gazdasági megfontolások az egyházi vagyon együttartásá-vonta magával a coelibátust, de ezek mellett misztikus vallási irracionális tények közrejátszása sem elhanyagolható.

A fentiekén kívül azonban a szüzességi követelmény tudatosan vagy nem tudatosan magában foglalt még egy lényeges szempontot is, tudnillik azt a szempontot, hogy a nemi önmegtartóztatás eredményezhet *jellem és akarat megszilárdítást, illetve eszköz lehet ennek kialakításában*. A szüzesség megtartásához a nemi önmegtartóztatáshoz nagy mennyiségű pszichikai energia szükséges, mert hisz a fajfenntartás ösztöne az ember egyik alapvető ösztöne, amely az emberek többségénél erősen követelődő és így aki rendelkezik olyan lelki erővel, hogy legyőzze a nemiséget, az könnyen ellen tud állni utána már bármilyen „csábításnak”, könnyen lehet megvesztegethetetlen, könnyen betarthatja az erkölcsi követelményeket és könnyen tud engedelmes is lenni. Az uralkodó osztályok számára mindig szükség volt egy olyan rétegre, amely rendelkezett az akaratereinek ezzel a fokával és amely tetszeleghetett az erkölcsi feddhetetlenség jelmezében is. Ez a réteg kiállhatott a nép elé és követelhetett a néptől áldozatokat — mert az uralkodó osztályok mindig áldozatokat köve-

¹ Ifj. Leopold L.: „A presztizs” Athenaeum. Bp., 1912. 140. old.

teltek — ugyanis bizonyos vonatkozásban az áldoztvállalásról maga is tanúbizonyságot tett.

Ahhoz, hogy a papi kaszt tagjai le tudják küzdeni nemi ösztöneiket, szükség volt a fanatizmusra is, tehát a fanatizmus hozzájárult a szüzesség betartásához, a szüzesség betartása pedig újabb fanatizmust szült és az így kialakult circulus vitiosus olyan karakter jegyeket hozott létre, egy társadalmilag viszonylag szűk rétegnél, amely teljesen összhangban állt az uralkodó osztály elképzeléseivel, ezt a réteget kiválóan felhasználhatta a nép fékentartására.

Más vonatkozásban közismert tény, hogy az aszkézis az önmegtartóztatás a leghatékonyabb eszközök az akarat erősítésre és az engedelmességre való nevelésre. A papi rétegekben aszkézissel különösen a nemi aszkézissel kineveltek egy olyan csoportot, amelyet bármikor bevezethettek az osztályharcba és amely híuen szolgálta az uralkodó osztály érdekeit. Az adott jelenséghez szükséges azt is hozzáfűzni, hogy csak az osztálytársadalomban figyelhető meg a nemi aszkézis a papságnál, és az aszkézis kialakításának voltak olyan indítékai is, hogy a társadalom egy része az elnyomottak objektíve kényszerültek aszkézisre és hogy az uralkodó osztály a velük való azonosulást valamilyen formában kifejezésre juttassa éppen azért a papi kaszt egy részénél is szükségessé tette az aszkézis betartását.

Az aszkézis — nemcsak a nemiségre, hanem az életmód egészére kiterjedő aszkézis — történetileg gyakori jelenség az elnyomott osztályoknál is. Legtöbbször az uralkodó osztályokkal való szembeállítás egyik eszköze. Az elnyomottak számára az aszkézis mintegy készen talált fegyver, ugyanis ez az osztály olyan életkörülmények közepette él, amely életkörülmények a nélkülözés, a nyomor következtében gyakorlatilag azonosak az aszkétikus életmóddal. Az aszkézis oly módon válik az uralkodó osztállyal való szembeállítás fegyverévé, hogy az uralkodó osztályokra, különösen hatalmuk vége felé, jellemző az élvezetek túlzott hajszolása, a testi örömben való tobzódás, ezzel együtt általános dekadencia, korrupció és társadalmi kilátástalanság. Az elnyomott osztályok aszkétikus életmódjukkal azt bizonyítják, hogy nem rabjai a testi örömegeknek és így alkalmasabbak a társadalom vezetésére is mint a korrupst uralkodó osztály.

A papság nemi aszkézise tehát egyrészt azt a célt szolgálta, hogy a jellem tekintetében szilárd társadalmi csoport álljon készen az uralkodó osztály rendelkezésére a nép fékentartásában, másrészt pedig, hogy az uralkodó osztály ezzel mint egy port hintsen az elnyomottak szemébe, azt próbálva elhitetni, hogy a nyomor Isten számára is kedves, mert lám az isten szolgálai is vállalják azt.

Ha az aszkézis különösen a nemi önmegtartóztatás nem is volt mindig valódi, hanem csak ál, színlelt, az uralkodó osztály és a papi kaszt számára akkor is meghozta az eredményt, mert kialakított egy olyan másik fontos jellemvonást, amely ugyancsak szükséges volt a nép fékentartására; az *alakoskodást*. Nem véletlen, hogy a nemi szüzesség és az alakoskodás is döntő mértékben mindig a papságnál volt a legnagyobb mértékben fellelhető. Az alakoskodás fontos kelléke az elnyomottak fékentartásának, hisz az uralkodó osztályok kizsákmányoló tevékenysége alapvetően erkölcstelen és ezt mindig meg kellett magyarázni valamilyen módon és ebben a környöfont alakoskodás hasznos szolgálatokat tett.

Az alakoskodás nem a nemi szüzességből és nem a nemi önmegtartóztatásból, hanem ennek az irreális követelményéből jön létre, ugyanis az erkölcsi követelmények (normák) ha túlzóak és ésszerűtlenek, mindig maguk után vonják az alakoskodást, a színlelést. Az alakoskodóknál és színlelőknél pedig ezzel együtt kialakul a bűntudat, másrészt pedig saját színlelésük álcázására a bűnből esetlegesen adódó bűnhődés

elkerülése végett a *túlhajtás*. Szomorú történeti példákat szolgáltatnak erre a boszorkányégetések, amelyekben elsősorban a papság és a vallás játszotta a fő szerepet és amelynek keretében legtöbbször nőket égettek el, másfelől pedig azok a drasztikus intézkedések, amelyeket a vallási ideológia hatására a nemi-bűnnel kapcsolatban Európában a középkorban hoztak. A boszorkányégetéseknél — (kb. 1450—1730 között megközelítőleg egymillió nőt égettek el Európában) és a nemi bűn üldözésénél, ha döntően más okok is, mint a túlhajtásból eredő alakoskodás, játszottak közre, mégis az alakoskodást mint közrejátszó jelenséget nem lehet letagadni. Ezeknél a jelenségeknél egyértelműen megfigyelhető az *irreális követelmény — a követelmény be nem tartása — alakoskodás — büntudat — bűnhődéstől való félelem — túlhajtás reláció*, vagyis a papok voltak a lehangosabb hirdetői a nemi szüzességnek és a nemi kicsapongások elleni harcnak, de mivel közülük is nagyon sokan gyakran elkövették a nemi bűnt, éppen ezért a bűnhődéstől való félelmükben a legfékevesztettebb üldözői és ostromozói lettek „a paráznaság” minden formájának. Egyébként ez a reláció megfigyelhető nemcsak a papságnál és nemcsak a nemiséggel kapcsolatban, hanem igen gyakran a politikában is, ahol a túlhajtók egy része éppen a leleplezéstől való félelmében lesz túlhajtó.

A szüzesség, nemi önmegtartóztatás és a jellem viszonyában ellentétben a fentebb ismertetett alakoskodást is magával hozó hatással, sokkal inkább domináló az a kapcsolat, hogy akik fegyelmezni tudják magukat itt, azok általában tudnak maguknak parancsolni az életmód más területén is. Méltán vetődik fel a kérdés: — fordítva mi a helyzet? Ugyanilyen egyenes arányú összefüggés van-e a nemiség korlátlan kiélése, a fennálló nemierkölcsi normák be nem tartása, s nemi gyönyörök hajszolása, valamint az akarat és a jellem között? A nemierkölcsi korlátokat be nem tartók a nemi gyönyöröket hajhászók akarat és jellem tekintetében kevésbé szilárdak, mint az önmegtartóztatók?, vagy a nemiség kiélése szükségszerűen akaratgyengéssé, jellemlabilitást eredményez-e? Adott vonatkozásban a viszony kevésbé egyértelmű, ugyanis a felvetődött kérdések szükségképpen többirányúak.

A normális rendezett nemiélet nem hogy nem gyengíti az akaratot és a jellem-szilárdságot, ellenkezőleg az átlag embernél szükséges feltétele a harmonikus, testileg-lelkileg egészséges személyiség meglétének, ezzel együtt az akarat és jellem-szilárdságnak is. Ez ugyan látszólag ellentmondásban áll a fentebbi fejtegetésünkkel — hogy a nemi aszkézis eszköz lehet a jellem és az akarat megszilárdításában, — de ez az ellentmondás feloldódik akkor, ha figyelembe vesszük, hogy ez (normális nemiélet) az átlagemberre vonatkozik —, a nemi aszkézis és az akarterősítés fanatizmus viszonyt pedig mindig egy társadalmilag különös, szűk rétegénél találhatjuk meg, akiknek a társadalom életében játszott szerepük egyáltalán nem volt köznapi és átlagemberi, hanem megkülönböztetett és kiemelt. Ugyanakkor a *normális és rendezett* nemiélet is mindig alá van vetve társadalmi-erkölcsi normáknak, amely normák legtöbbször nem a teljes kiélés felé, hanem sokkal inkább az önmegtartóztatás egy bizonyos fokának az állandó megléte felé tendálnak, tehát a normális nemiélet is mindig magában foglal bizonyos önmegtartóztatást, ugyanúgy, mint például a létfenntartás ösztönéből fakadó táplálkozásnál sem megengedett a szükséglet korlátok nélküli mindent figyelmen kívül hagyó kielégítése (nem megengedett oly módon, hogy valaki például beveri az élelmiszerüzletek kirakatait és onnan oldja meg szükségleteinek ilyen irányú kielégítését).

Továbbmenve, a nemi gyönyörök megszerzésére való fokozott törekvés nem tekinthető akaratgyengéségnek általában — mert mint a pszichiátria esetei mutatják — azoknál, akiknél a nemiösztön túlteng, határozottság, akiknél pedig hiányosan működik, bizonytalanság, határozatlanság figyelhető meg, ezek pedig fontos kellékei

az akaratnak. Nyíró Gyula a már idézett *Psychiatria* c. művében idevonatkozólag a következő megjegyzéseket találjuk:

„A nemi ösztön csökkenése gyakran impotenciával jár együtt. Ha azonban impotencia mellett a nemi ösztön érintetlen, depresszió, insufficiencia-érzelem, önvádolás, feltékenységi téveszme jelentkezik. Máskor a nemi ösztön gyengesége az impotentiának, amely viszont a személyiség gyökeres változásának, zárkózottságának autizmusának, indolentiának, közönynek lehet okozója. Ennek ellenkezője is előfordul a nemi képtelenséget okozhatja a közöny indolentia autizmus.” majd alább a nemiség túltengésével kapcsolatban olvashatjuk:

„Azok a betegek, akiknek szexuális ösztönei fokozottak, általában határozott fellépésűek, nyersegek, durvák, beszédjük hemzseg az obscén szavaktól, trágár kifejezésektől.”¹

A jellem és a személyiség egésze vonatkozásában a nemi gyönyörök hajszolása és a nemiség centrálissá tétele — szemben az akaratnál látottakkal — már sok területen káros következményeket von magával és általában negatív kihatású. Igen találoan fogalmazza meg ezt a viszonyt Lenin, a Clara Zetkinnel folytatott beszélgetésében, egy konkrét esetre vonatkoztatva:

„Ismeri ugye fiatal elvtársunkat, X. Y-t. Pompás fickó, igen tehetséges. Félek, hogy mégsem lesz belőle semmi. Egyik nőügyből a másikba esik. Ennek nincs helye a politikai harcban, a forradalomban. Nem esküdnék olyan nők megbízhatóságára és harci kitartására, akiknek egyéni regénye összefonódik a politikával. És olyan férfiakra sem, akik futnak minden szoknya után, és akiket minden fiatal nő hálójába keríthet.”²

Lenin megjegyzései a politikai megbízhatóság vonatkozásában jellemzik az adott problémát, de ezen túlmenően lehetőség adódik egy olyan következtetés levonására, hogy a nemi gyönyörök hajszolása és a túlzott nemi kiélés feltétlen jellemgyengéséget eredményeznek. A jellemgyengés abból adódik, hogy a nemi gyönyört hajhászok egyrészt túl sok időt, erőt és energiát kénytelenek ilyen irányba elpazarolni, ezért kötelességüket általában idő és erő híjában nem tudják megfelelően ellátni, így örökös, félig megoldott és megoldatlan problémák, feladatok hínárjában kínlódnak, ebből adódóan gyakran kényszerülnek alakoskodásra, hazudozásra. Másrészt viszont a túlzott kiélés a gyönyörök hajhászása általában ütközik a fennálló társadalmilag elfogadott normákkal éppen ezért ezek megsértése újbóli alakoskodást, hazudozást kényszerít az egyénre, vagy rosszabb esetben elvezethet az ilyen jellegű erkölcsi követelmények túlhajtásához, természetesen mások irányába.

De az ilyen egyén másokhoz, különösen a másik nemhez való viszonyában is jellembeli fogyatékoságokat mutat fel, mert viszonya alapvetően elvtelen, ugyanis teljesen attól determinált, hogy a másik egyén mennyire képes hozzájárulni ilyen jellegű igényei kielégítéséhez. Ebből kifolyólag egyeseket elvtelen előnyben részesít, másokat pedig méltánytalanul hátráltat, károsan megkülönböztet, és ezáltal az emberek közötti alapvetően erkölcsstelen és jellemtelen kapcsolatok kialakulását másoknál is előidézi és terjeszti is egyben.

A szexualitás könnyen lehet gyenge pontja a jellemnek, nemcsak az élvhajhász egyénnél, hanem olyan embernél is, akiknél a jellem egyébként szilárd. Ugyanis, mint ezt a tapasztalat igazolja, bizonyos életkorokban amikor a nemi ösztön még megfelelően intenzív a nemiségen keresztül lehet talán a leginkább befolyásolni az egyént, különösen pedig káros, elveivel össze nem egyeztethető tevékenységekre rászedni.

¹ Nyíró Gyula: *Psychiatria*. Bp. 1961. 124. old.

² Clara Zetkin: *Visszaemlékezések Leninre*. Kossuth, 1957. 80. old.

A befolyásolhatóságnak ezt a lehetőségét és mértékét talán csak az anyagi érdekelt-ségű befolyásolás szánryalja túl, de bizonyos esetekben a nemiség még a pénz befolyásoló erejét is túlszárnyalja.

Hogy a nemiségen keresztül az egyént viszonylag könnyű rászedni tiltott tevékenységre is — különösen ha ezt kombinálják más egyéb eszközökkel is; — alkohol, pénz, stb. — már régóta ismeri az emberiség és alkalmazza is a gyakorlatban. Kémkedésre és bizonyos titkok megszerzésére, ügynöknek való beszerzésére, gyakran használtak fel csinos fiatal nőket, akik értettek ahhoz, hogyan kell valakinek a bizalmába férkőzni: és aztán olyasmire rászedni, amit egyébként nem csinálna meg. Az „ágy-pszichózis” különben is könnyen megoldja a nyelveket és közlékennyé teszi az embereket, mint azt a „Rosemarie” c. nyugatnémet film is példázza, ahol a nagyvilági prostituált — Nitribitt kisasszony — az üzleti élet és a politika nagyjaitól az ágyában olyasmiket tudott meg, amelyeket vendégei egyébként semmi kincsért sem mondtak volna el. Amikor rájött arra, hogy az így megszerzett titkokat esetleg később felhasználhatja, magnetofonra rögzítette „az ágyban közlékeny” partnereinek a beszélgetését. Éppen ez okozta a vesztét, mert azok a „barátai”, akik nagyon bizalmasnak és közlékenynek bizonyultak az intimitás perceiben és elárulták bizonyos titkaikat is, félve ezen titkok nyilvánosságra kerülésétől meggyilkoltatták barát-nőjüket.

Ugyancsak a szexualitás és a befolyásolhatóság-relációhoz kapcsolódik a híres angliai Profumo botrány. Profumo hadügyminiszter és Keller kisasszony intim kapcsolatai végül is a hadügyminiszter bukásával végződtek.

A szexualitáson keresztül történő jellembefolyásolhatóságnak az irodalom és a művészetek számtalan esetét örökítik meg, de a közvéleményben is szinte általánosan elfogadott felfogásként uralkodik és olyan közmondásszámba menő megfogalmazásokban jut kifejezésre, mint pl.: „a nők rontották el”, „a nők juttatták a lejtőre”, „a férfiak okozták a vesztét”, „a szerelem bolondja lett”, stb.

A nemiség nemcsak mások befolyásolására használható fel, hanem ennek a másik oldalát jelentő az egyén számára elérhető elvtelen előnyök megszerzésére, és érvényesülésre is. Ilyen esetben ugyancsak a jellem deformálás ténye áll fenn. Legismertebb esete ennek a prostitúció, amely természetesen más egyéb tényezők hatásának is az együttes eredménye és amelyet adott vonatkozásban nem tartunk feladatunknak bővebben taglalni. Különösen fiatal nők élnek vissza gyakran a nemiségükből adódható előnyökkel olyan célok elérése érdekében, melynek megvalósítása a nemiség igénybevétele nélkül nem lenne lehetséges. Ehhez azonban szükségképpen hozzátartozik az is, hogy általában a férfiak kényszerítik rá a nőkre az ilyen jellegű tevékenységet, ill. teremtik meg annak feltételeit, teszik lehetővé realizálását, ha az egyes konkrét esetekben nem is mindig, de történetileg és általában igen. Ebből azonban nem következik, hogy a nők nem hibáztathatók ilyen jellegű módszerek igénybevételeért, sőt elsősorban a nő vétkes ebben, mint ahogy a büntetőjog is az üzletszerű titkos kéjelgés esetében a nőt vonja felelősségre, mert adott vonatkozásban a nő jut érdemtelenül haszonhoz, előnyökhöz, stb. Ha a büntetőjog adott esetben csak a nőt vonja is felelősségre, ez nem jelenti azt, hogy a férfi erkölcsileg nem ítélendő el. Elítélendő, mert részese az adott tettek, végsősoron „büntárs”. A szocializmus viszonyai közepette a prostitúciónak nincs élettere, különösen nem létezhet a klasz-szikus értelemben vett, hivatalosan elismert prostitúció. Azonban, mint titkos prostitúció még egyideig fennmarad, időlegesen fokozódhat is (idegenforgalom, turizmus hatására) és bizonyos módosult változatban hosszú időn keresztül kerékkötője lehet az új típusú erkölcsi viszonyok kialakulásának, a család, házasság és a nemiség területén.

A módosult változat alatt azt kell értenünk, hogy állás, prémium, előrehaladás, jó beosztás és más elvtelen előnyök és megkülönböztetések megszerzésében a nemiségnek akár mint potenciális lehetőségnek, ígéretnek, akár, mint realizált ténynek, ha nem túl tág keretek között is, de sajnos, még ma is van szerepe. És ez ugyanúgy prostitúció, mind a férfi, mind a nő részéről, mint amikor csak pusztán pénzviszonyokból van szó és ugyanúgy rombolja a jellemet is, de általában a közmorált, mint a nyílt, közvetlen, burkolatlan prostitúció.

A prostitúciót súrolja bizonyos fiatal nők magatartása is, akik — fiatalságuk és szépségük felhasználásával igyekeznek elintézni olyan ügyeket, amelyek elintézése egyébként nem megy „simán”, és akik ugyan a biológiai értelemben vett szexualitás területén nem ítélnék el mindig, de erkölcsileg már igen, mert nemiségüket felhasználják az adott ügyintézés érdekében. Az ilyen jellegű tevékenység — amely végsősoron ugyancsak jellemtelenség, — eredhet az illető konkrét egyéniségéből, (a kudarcok és sikerek összehatásaképpen megfelelő méretűvé módosulva) de eredhet kívülről is a szűkebb társadalmi környezetből, amikor is a legtöbbször az adott nőt a környezete, illetve a környezetében levő állandóan bókákat mondó férfiak készítetik ilyen jellegű magatartásra.

A közvélemény az ilyen nőket „elkapott nőnek” nevezi, akiknél szükségképpen a következő pszichózis alakul ki: A sok bók és a gyakori elvtelen kedvezmény hatására elveszítik kritikai érzéküket mind maguk, mind pedig mások felé. Saját maguk irányába elfogultak lesznek szépségük és ügyességük vonatkozásában, és saját maguknál, de másoknál is a szépséget tartják a legnagyobb értéknek. Így szükségképpen csak ezt tudják méltányolni, és következésképpen a náluknál kevésbé csinos nőket lenézik és megvetik. A férfiaktól pedig eleve elvárják a megkülönböztetett bánásmódot. A férfiak egy része ennek a megkülönböztetett, alapvetően jellemtelen és hiú bánásmód-kíváncsnak eleget is tesz, hisz részben ők az okai az ilyen jellegű deformálódásnak, és ezáltal a további hasonló irányú deformálódást segítik elő. A deformálódás elmélyülése abban jelentkezik, hogy az ilyen nő később úgy véli, neki mindent szabad, majd követelődzővé válik és ha alapvetően jogtalan és elvtelen követelődzéseinek nem tesznek eleget, azt érzi, hogy személyes rossz szándék, stb. miatt nem teljesítették kérését. Ez a viszony szexualitás és a jellem között általában a fiatal nőknél található meg, de előfordulhat a férfiak körében is.

A nemiség és az életörömök

Európában a keresztény-katolikus felfogás a szexualitást az emberen meglévő állatnak tekintette és azonosította a bűnnel. Arról, hogy a nemiséget az életörömök egy forrásának ismerje el, szó sem lehetett, sőt ellenkezőleg, a nemiségnek, ha már isten kifürkészhetetlen szándékai következtében létrejött, csak arra kellett korlátozódnia, hogy hozzájáruljon a szaporodáshoz. Ha valaki elismerte volna a nemiség életörömet adó jellegét, azt megvádolták volna az érzékiség és a paráznaság bűnével. Pedig az emberek számára ősidők óta a nemiség egyik forrása volt az életörömöknek és az emberek többsége ezt mindig vallotta, ha elméletileg, tudatosan megfogalmazva nem is, de spontánul és gyakorlatilag igen.

Az életörömök fogalmával kapcsolatban szükséges leszögezni, hogy az életörömökhöz tartozó jelenségekhez kell soronunk mindenek előtt a munkát, amely ebben a vonatkozásban a leggazdagabb forrás. Ezen kívül az életörömökhöz tartoznak a harmonikus családi-házassági életből fakadó örömök, a barátság öröme, és bizonyos józan élvezetek megszerzése is, amely kapcsolatban lehet az evéssel, ivással, szórakozással, stb. A nemiségből fakadó, de végső soron családi jellegű életöröm

a gyermek. Az emberek többsége a gyermeket, mint a legjelentősebb és legtartósabb életörömforrást fogja fel. Mivel a gyermek, mint életöröm-forrás, elsősorban a családkhoz tartozik, itt a bővebb taglalásától eltekintünk és ehelyett néhány más, a nemiséggel közvetlenebb kapcsolatban álló jelenséget vizsgálunk meg.

A nemiség, mint életörömforrás ősidők óta a nemi gyönyörhöz kapcsolódik, de a szexualitás, mint életörömforrás, nem korlátozódik csak a nemi életből közvetlenül adódó nemi gyönyörre, hanem ezen túlmenően magában foglalja ennek pszichikai kivetését a szerelmet, az egészséges erotikát és még más egyéb tényezőket is.

Kétségtelen azonban, hogy a nemiség elsősorban, mint nemi gyönyör jelent életörömet. Nemi gyönyör már az állatvilágban is kialakult meglevő valami, ami egyes állatoknál — mint Herbert Wendt: „Szerelmi élet az állatvilágban” c. művében leírja — olyan magasfokú lehet, hogy az állatnál a közösülés után merevséget, mozgás-képtelenséget eredményezhet. A nemi gyönyör kérdésével fiziológusok, pszichológusok, szociológusok igen sokat foglalkoztak. Közülük az amerikai Kinsey a következő magyarázatot fűzte létrejöttéhez és lényegéhez:

„Az élő anyagnak egyik jellegzetes tulajdonsága, legyen az a növény, állat vagy ember, az a képesség, hogy érintésre reagál. Az élő szervezet normális, első reakciója abban áll, hogy az érintő tárgy felé törekszik. Az egysejtű élőlények összegombolyodnak. A többsejtű élőlények a sarokba nyomulnak és maguktól rásimulnak más testekre. . . Ha az állat a tárgyra való ellennyomással reagál, ebből a fiziológiai jelenségek egész láncolata fejlődhet ki. Ha az érintkezési inger ritmikus lesz, vagy a nyomás állandósul, a reakció foka emelkedhet és neuro-muszkuláris feszültségeket idéz elő, melyek nemi reakcióként ismeretesek.”¹

Az embernél ez a nemi reakció szintén nagyfokú izom idegfeszültséget és katarzis szerű oldódást eredményez, amely forrása lesz a gyönyörnek. Idevonatkozólag Wendt írja:

„Az orgazmus a legérdekesebb biológiai jelenségek közé tartozik. Az, hogy az idegek és izmok feszültsége összeadhatódik, míg a tetőpontot el nem éri, minden pszichológus és ideg orvos tudja. De hogyan lehet az, hogy ezek a feszültségek éppen a nemi aktusban sülnek ki eruptív módon — erről még semmit sem tudnak a szexuálbiológusok. «Csak egyetlen egy jelenség van — mondja Kinsey — amely az orgazmushoz fiziológiailag a feszültség felhalmozódása és explozív kisülése révén közel áll — a tüsszentéshez. A tüsszentés azonban lokalizált folyamat, a nemi orgazmus viszont a reagáló test egészére kiterjed.»”²

Az orgazmus hatásának az ilyen magas foka, abból adódik, hogy a faj ezáltal kívánja fenntartani folytonosságát, és így a nemi gyönyör az embernél normális természetes jelenség, sőt bizonyos mértékig szükség szerű is. Szükség szerű azért, mert a nemi ösztön hormonális, fiziológiai és pszichológiai vonatkozásban kitermel és felduzzaszt olyan „feszültségeket”, melyek „kisülése” alapját képezi az egészséges szervezet és személyiség meglétének és normális fennmaradásának.

A nemi aktusból fakadó nemi gyönyörön kívül életörömet jelent az egyén számára a nemi aktus előkészítésének folyamata is. Ezt egyesek már eltévelyedésnek minősítik és a hasonlónak tekintik a vadász szenvedélyéhez — amikor a vadász számára nemis a vad elejtése a fontos, hanem sokkal inkább felhajtása, megközelítése stb. — holott az embernél éppen társadalmi jellegéből kifolyólag, a nemi aktust meg kell előznie emberi emocionális kapcsolatoknak is (hisz ezzel különbözik ezen a területen

¹ Idézi: Herbert Wendt: Szerelmi élet az állatvilágban. Bp. Gondolat, 1965. 270. old.

² Id. mű, 272. old.

elsősorban az állattól), — és ezeknek az emocionális-emberi kapcsolatoknak feltétlen életörömet adónak kell lenniök, mert másképpen nem járulhatnak hozzá az adott viszony erkölcsösségéhez.

Életörömet szolgáltat továbbmenve az egyén számára a normális nemi életből adódó általános jó közérzet is. Az általános jó közérzet több vonatkozásban figyelemre méltó tényező. Az általános jó közérzet azon túl, hogy nagymértékben serkentheti az egyént feladatainak és munkájának az ellátásában, hozzájárul ahhoz is, hogy megfelelő módon tudjon alkalmazkodni és viszonyulni másokhoz, általában a társadalomhoz. Ezzel szemben akiknél kielégítatlenség keletkezik ezen a téren, nem juthatnak el az általános jó közérzet létrejöttéhez, aminek következtében ingerlékenyek, türelmetlenek és bizonyos mértékig irigyek lesznek mások felé, maguk felé pedig elégedetlenek és a körülményektől függően kialakulhat az önmegevetés és a kisebbségi érzés is.

A szexualitás adta életörömök sorában jelentős és egyszersmind különös helyet foglal el a szerelem, mint a nemiség egyik pszichikai és társadalmi megnyilvánulása. A szerelem egyike a bonyolult és sokat vitatott kérdéseknek és így mi magától értetődően nem kívánunk a szerelemmel általában foglalkozni, csupán mint a nemiség egyik sajátos megnyilvánulását és mint életörömforrást tekintjük. A szerelem mint érzelem vagy magasabb fokozatú szentély, különösen fiatal korban jelentősen gazdagítja az egyén érzelmi életét és nagymértékben szolgáltat életörömet számára. Ez abból is adódik, hogy maguk a szerelmesek is szinte mindent másodrendűvé változtató erőt tulajdonítanak neki. Ennek az érzelmenek a nagy erejét, amely nem is olyan régikeletű az emberiség életében, Engels így jellemzi: „... ez a szerelem olyannyira intenzív és tartós, hogy mindkét fél nagy, sőt a legnagyobb szerencsétlenségnek tartja, ha nem lehetnek egymáséi vagy elszakadnak egymástól. Mindketten hajlandók sokat, esetleg életüket is kockáztatni, hogy egymáséi lehessenek;...”¹

Amiért az emberek hajlandók sokat áldozni, ha beteljesül, nagymértékben szolgáltat számukra örömet is, mert különben nem vállalnának érte semmit. A szerelem életörömet adó jellege mellett bizonyít az a tény is, hogy a boldogság fogalmát nagyon gyakran főleg a közvéleményben összekapcsolják a szerelemmel, különösen pedig a kölcsönös szerelemmel és a szerelem beteljesülésével. A szerelem életöröm létrehozó szerepét a művészet, de különösen az irodalom fejtette ki és az irodalmi alkotásokban szép számmal találhatunk megragadó és a szerelem-boldogság összefüggést gazdagon ábrázoló konkrét leírásokat és jellemzéseket. Elsősorban a költők ábrázolták a szerelem-boldogság relációt, de természetesen megtalálhatjuk ezt, a regénytől a drámákon keresztül a novelláig, az irodalmi alkotások minden műfajában és területén. Ezzel nem azt kívánjuk kimondani, hogy a szerelem vezet el a boldogsághoz, hisz a boldogság sokkal több mint a szerelem okozta életöröm, hanem csak azt, hogy a szerelem hozzájárulhat a boldogsághoz és hogy a közvélemény a beteljesült szerelmet a boldogság egy formájának tekinti.

A szerelem-boldogság reláció egész lényegének megértéséhez fontos adalékot szolgáltat ennek a mintegy fonákjaként létrejövő szerelem-boldogtalanság reláció. Közismerten jellemző ez emberekre, hogy akkor tudnak valamit igazán értékelni, ha hiányzik, ha nincs. Például az egészséget is akkor tartja a legnagyobb értéknek az ember, amikor valamilyen betegségben szenved. Hasonló a helyzet a szerelemmel is, a viszonzatlan és beteljesületlen szerelem mérhetetlen boldogtalanságot zúdíthat

az egyénre. Ez az állapot a költészetből szintén jólismert, és éppen a viszonzatlan szerelem-boldogtalanság alapján a szerelem — boldogság reláció lényegéeként azt kell látnunk, hogy a viszonzott és beteljesült szerelem nemcsak betöltheti azt az űrt, amit a viszonzatlan és beteljesületlen szerelem okoz, hanem ehhez még pluszként jelentős mértékben ad örömet, megelégedettséget, jóérzést, sőt ezen túlmenően hihetetlen életenergiát, munkakedvet és általános megelégedettséget a világ felé.

A nemiséghez kapcsolódó jelenségek egyik különös megnyilvánulása az erotika. Az erotika elsősorban a művészeti élet jelensége és gyakran összekeverik a pornográfiával, holott az erotika és a pornográfia nem azonosak. Az erotika és a pornográfia viszonyáról Vargha Kálmán így vélekedik:

„Azokat a műveket soroljuk az erotikus alkotások közé, amelyek a szerelemben az érzékiséget hangsúlyozzák és a szexuális vonatkozásokat hozzák előtérbe. A pornográfikus termékeknek viszont egyetlen céljuk a szexuális ösztönök felcsigázása. E termékek létrehozását nem is vezeti művészi ambíció.”¹

Az erotika tehát a szexualitás egészséges, józan a racionális erkölcsnek is többé-kevésbé megfelelő, művészeti ábrázolása, míg a pornográfia a szexualitás perverz, alapvetően ösztön-ingerlő, ösztönfelcsigázó, a racionális erkölccsel össze nem egyeztethető szerepeltetése. Az egészséges művészi erotika, ha az ember számára nem is mint elsődleges örömforrás veendő számításba, mégis mint életöröm-forrást tényként kell elismernünk és ebben az esetben a művészi alkotás műélvezetén túl még pluszt is kapaz ember az erotika révén.

A képeslapjaink jelentős része, a nyugati országok képesújságai pedig majdnem kivétel nélkül igen gyakran címlapjaikon fiatal csinos egészséges nők képeivel jelennek meg, mégpedig legtöbbször olymódon ábrázolva, hogy több látszódjon ki a ruhákból, mint egyébként és a beállításnak is legyen egy bizonyos erotikus jellege. Ezt legtöbbször reklámfogásnak tekintik, holott itt sokkal többről van szó. Az erotikát is kihangsúlyozó fiatal és egészségesen szép nő, magában foglalja az esztétikumot is és ezen túlmenően jelképe és biztosítéka az emberiség további egészséges fejlődésének. Az erőttől duzzadó szép és egyben erotikus fiatal nő tehát nemcsak szexuális és esztétikus ingerhatású az emberek számára, hanem bizonyos mértékig a jövőbeli anyát és ezáltal az anyaságot is jelképezi. A szépség, egészség, fiatalság és erotika együtt azt is jelenti, hogy megfelelően biztosított az emberiség további fennmaradása, fejlődése, mégpedig egészséges, szép életrevaló utódokkal, így az összhatás jelentős mértékben optimizmust kiváltó.

Magától értetődően a képesújságok fürdőruhás, félmeztelen vagy egészen meztelen női nemcsak ezt az optimizmust kiváltó hatást szolgálják, hanem ezen kívül üzleti, reklám-szemponokat is, nem is beszélve a pornográfiába átsapó erotikákról, amelynek alapvető célja kizárólag ösztönhatás.

Az erotika mint erre már utaltunk, elsősorban a művészetekben jelentkezik, de ezen túl az ún. egészséges erotika normális jelensége a mindennapi életnek is. A mindennapi élet erotikája több formában nyilvánul. Az erotika megnyilvánulhat a táncban, az öltözködésben, a mozgásban, magatartásban és az emberi érintkezés igen sok vonatkozásában is. Az erotika a szexualitásból fakad, de több mint a szexualitás. Az erotika a szexualitásnak társadalmasított vonatkozása, művészi-esztétikai színezetű vetülete, ahol a szexualitásból fakadó szépség jut kifejezésre. Az emberek az erotikát ösztönösen vagy tudatosan igénylik és keresik is. Végsősoron ezzel az igénnyel él vissza a pornográfia a művészetben, valamint a trágárság és a

¹ Új-írás. 1964. 4. sz. 473. old.

szemérmertlenség a köznapi életben. Amíg a pornográfia a trágárság, és obscenitás csak ösztönfelcsigázó ingerhatásokra képes, addig az erotika hozzájárulhat az emberi élet színesebbé, szebbé tételéhez.

*

A nemiség egyén életében játszott szerepével kapcsolatos, fentebb elmondottak, magától értetődően csak néhány fontosabbnak vélt vonatkozás kiemelésének az igényével léptek fel. Az itt kifejtett gondolatok — amelyeknek szűk határt szabtak a rendelkezésre álló keretek is — egy nagyobb lélegzetű munka részének tekintendők, amelynek ez a dolgozat egy előzetes felvázolása és közelről sem a végső formába történő öntése. A szexualitás szerepének a megértéséhez és jellemzéséhez számtalan itt nem érintett kérdés tartozik, amelyeket más helyen az adott problémával kapcsolatban érinteni kívánunk.

БЕМЕРКУНГЕН ЗУР ФРАГЕ ДЕС ВЕРХАЛТНИССЕ ЗВИШЕН ДЕР ГЕСЧЛЕХТЛИХКЕЙТ УНД ДЕС ИНДИВИДУУМС

Die Abhandlung erörtert einige Probleme der Funktion der Geschlechtlichkeit im Leben der Einzelperson. Der erste Teil enthält die Erklärung der Geschlechtlichkeit ferner ihre allgemeine Rolle im Leben des Individuums. Die Sexualität tritt für das Individuum in zwei wichtigen Beziehungen auf: sie ist teils eine biologische, teils eine gesellschaftliche Erscheinung. Unter den Komponenten der gesellschaftlichen Beziehung befinden sich moralische (rechtliche), psychische, hygienische, wissenschaftliche und mystische Komponenten.

Der zweite Problemkreis knüpft sich an die Frage der Sexualität und Arbeitsteilung. Nach der Auffassung des Autors beeinflusste die Sexualität historisch die Stelle des Individuums in der gesellschaftlichen Arbeitsteilung und wirkte auf die Entwicklung seines Talentes, seiner Fähigkeiten ein; Ferner bleibt die modifizierte Form der Arbeitsteilung auch im Kommunismus erhalten und die Sexualität wird — wenn auch nicht im bedeutenden Masse — eine Rolle darin spielen, welche Stelle das Individuum in der Arbeitsteilung einnimmt.

Der dritte Problemkreis behandelt die Frage des Verhältnisses zwischen Sexualität und Charakter. Hier wird darauf hingewiesen, dass die Enthaltsamkeit auf dem Gebiet der Sexualität als Mittel der Verstärkung der Willenskraft und der Bestärkung des Charakters figurieren kann, dagegen aber führt das völlige Sich-Hingeben der Sinneslust zur Charakterschwäche. Nach der Meinung des Autors ist die Sexualität eines der wirksamsten Mittel zur Beeinflussung der Einzelperson.

Der Gegenstand des vierten Problemkreises stellt das Thema der Sexualität und der Lebenslust dar. Nach der Meinung des Autors ist die Sexualität einer der Lebensfreude spendenden Faktoren. Die Sexualität gibt Lebensfreude durch die Nachfolgerschaft, darüber hinaus auch durch die Lust, die Liebe als psychologische Erscheinung und gesunde Erotik.

Ласло Хоручи

ЗАМЕЧАНИЯ К ВОПРОСУ О СВЯЗИ СЕКСУАЛЬНОСТИ И ИНДИВИДУУМА

В статье говорится о некоторых проблемах, возникающих в связи с сексуальной жизнью человека. Первая часть статьи содержит толкование сексуальности, а также её роли в жизни человека. Сексуальность проявляется в человеке в двух отношениях: сексуальность — с одной стороны биологическое, а с другой общественное явление. Среди компонентов общественного плана можно найти моральные, психические, гигиенические, научные, и мистические компоненты.

Второй круг проблем связывается с вопросами сексуальности и разделения труда. По мнению автора, сексуальность повлияла на место человека в разделении общественного труда, следовательно она повлияла и на формирование таланта и способностей. Далее, изменённая форма разделения общественного труда сохранится и при коммунизме и сексуальность, хотя и в незначительной мере, но всё-таки будет влиять, на то какое место займёт человек в разделении труда.

Третий круг проблем касается вопроса об отношении сексуальности и характера. Автор считает, что половое воздержание может быть средством закаливания силы воли и укрепления характера, в то время как чрезмерная погоня за половыми наслаждениями приводит к слабости характера. По мнению автора, сексуальность — одна из областей, где можно оказывать на человека самое сильное влияние.

Тему четвёртого круга вопросов составляют сексуальность и жизнерадостность. Сексуальность даёт жизнерадостность благодаря потомкам, но кроме этого половое наслаждение, любовь, как психический факт и здоровая эротика также доставляют радость.